

BARNDOM–UTBILDNING–SAMHÄLLE

Examensarbete i barndom och lärande
15 högskolepoäng, grundnivå

”Särskilt begåvade barn”

En kvalitativ textanalys med normkritiskt
perspektiv

"Gifted children"

A qualitative text analysis with a norm critical perspective

Hanna Paulison

Förskolläraryxamen 210hp
Datum för slutseminarium
(23-10-31)

Examinator: Jonas Qvarsebo
Handledare: Linda Palla

Abstract

I svenska förskolor har det historiskt sett funnits en tendens att styra barnens beteenden och egenskaper baserat på rådande samhällsnormer. Trots internationella och nationella uppmaningar, som Salamancadeklarationen och diskrimineringslagen, för att främja inkludering, finns det utmaningar som kvarstår inom dessa institutioner. Denna studie syftar till att granska hur Skolverket, myndigheten för svensk förskola, skola och vuxenutbildning, kan bidra till att reproducera normer när det gäller "särskilt begåvade barn". Genom en normkritisk lins, med begrepp som intersektionalitet och kategorisering, utfördes en kvalitativ textanalytisk metod. Fokus låg på form, innehåll och den större kontexten av Skolverkets material. Fyra centrala artiklar från Skolverkets webbplats valdes ut för en djupanalys. Resultaten visade att Skolverkets framställning av "särskilt begåvade barn" innehåller normativa konstruktioner som kan verka exkluderande. Slutsatsen pekar på vikten av att omvärdera nuvarande pedagogiska normer och metoder för att skapa en mer inkluderande miljö.

Nyckelord: begåvning, delaktighet, inkludering, intersektionalitet "intellektuell begåvning", kategorisering, klassificering, lika värde, makt, normer, normkritik, normkritiskt perspektiv, "särskild begåvning", "särskilt begåvade barn".

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning.....	4
1.1 Val av studie.....	4
1.2 Förtydligande	5
1.3 Syfte	5
1.4 Frågeställningar	5
2. Tidigare forskning	7
2.1 Forskning om ”särskilt begåvade barn”	7
2.2 Forskning om normer, kategoriseringar och inkludering.....	8
2.3 Sammanfattning tidigare forskning.....	8
3. Teori	10
3.1 Normkritiskt perspektiv.....	10
3.2 Makt och hierarkisk-klassificering.....	12
3.3 Intersektionalitet.....	13
3.4 Kategorisering	14
4. Metod	15
4.1 Metodval.....	15
4.2 Analysmetod.....	16
4.3 Metoddiskussion.....	17
4.4. Forskningsetiska överväganden	18
5. Resultat och analys.....	19
5.1 ”Särskilt begåvade barn”	19
5.2 ” Särskild begåvning”.....	25
5.3 ”Intellektuell begåvning”	28
5.4 Sammanfattning	30
6. Diskussion och slutsatser	32
6.1 Mätt mot tidigare forskning om ”särskilt begåvade barn”	32
6.2 Mätt mot tidigare forskning om normer, kategoriseringar och inkludering.....	33
6.3 Vidare forskning.....	34

1. Inledning

Sedan 1990-talets början har Salamancadeklarationen (UNESCO, 1994) varit vägledande för den svenska förskolans ambition att inkludera barn med olika egenskaper, intressen och inlärningsbehov. Deklarationen betonar rätten till utbildning anpassad efter varje individs behov och vikten av att inkludera alla barn i ett gemensamt utbildningssystem. Runt millennieskiftet blev jämlikhet mer framträdande i skolvärlden, markerat av lagen mot diskriminering (SFS 2006:67). Denna lag introducerade större ansvar för att främja jämlikhet mellan individer.

Englund, Forsberg och Sundberg (2012) lyfter hur både Salamancadeklarationen och samhällstrender påverkar Skolverket, myndigheten som skolan verkar under. De belyser att olika aktörer har möjlighet att influera förskolors och skolors styrdokument. Resultatet blir en mångfald av värderingar och idéer i till exempel daglig förskoleverksamhet, vilket kan leda till att förskolan får en normerande funktion.

Bromseth och Darj (2010) definierar oskrivna samhällsregler som normer. Normers inflytande har alltid format samhället, påpekar Palla (2020). Historiskt har förskolan använt dessa normer för att reglera barns beteende, och de som inte följer normerna ses som avvikande. Foucault (2003) beskriver denna tradition som en teknik för disciplinering och maktutövning, vilken sorterar och kategoriserar människor enligt samhällets förväntningar. Dessa normer kan ses som en kontrast till inkludering och jämlikhet, kärnprinciper i Salamancadeklarationen och diskrimineringslagen.

1.1 Val av studie

Salamancadeklarationen (UNESCO, 1994) och Skolverket (2023) bildar basen för denna studie. Englund, Forsberg och Sundberg (2012) lyfter hur Skolverket, en central myndighet, påverkas av politik, forskning och samhällstrender. Skolverket agerar på så sätt som länk mellan utbildningspolitik och skolor samt förskolor.

Skolverket har ansvar för att vägleda och stödja svensk utbildning från förskola till vuxenutbildning. Dess webbplats erbjuder resurser för förskolans utveckling. I ljuset av UNESCO:s fokus på inkludering, utforskades material från Skolverket (2023) relaterat specifikt till inkludering gällande "särskilt begåvade barn". Resultaten pekade på fyra artiklar innehållande definitioner av "särskilt begåvade barn". Som exempel definierar Westling Allodi (2014) "särskilt begåvade barn" som högpresterande.

Persson (2014) ser "särskilt begåvade barn" som insiktsfulla. Borland (2014) förespråkar flexibla grupper för dessa, ibland kallade talangfulla. Forskning och Skolverkets material definierar "särskilt begåvade barn" utifrån prestation. Westling Allodi (2018) noterar att det fattas forskning kring "särskilt begåvade barn". Trots tidigare forskning, finns få studier med ett explicit normkritiskt fokus. Denna studie syftar till att analysera Skolverkets material för att förstå hur Skolverket kan bidra till att reproducera existerande normer i förskolan om "särskilt begåvade barn".

1.2 Förtydligande

Ett par variationer av begreppet "särskilt begåvade barn" förekommer i Skolverkets delade kunskapsmaterial (2023). "Särskilt begåvade barn", "intellektuell begåvning", "särskild begåvning", "särbegåvade", "intellektuellt kunskapsstark", "kunskapsstarka" och "särartstänkande". Begreppen kommer att återkomma framöver. I texten används citattecken konsekvent vid dessa begrepp. Citattecken markerar att begreppen inte är mina tolkningar.

1.3 Syfte

Syftet med föreliggande studie är att utforska Skolverkets kunskapsmaterial och hur "särskilt begåvade barn" framträder i förhållande till normkritiskt perspektiv. Med hjälp av begreppen: intersektionalitet, kategoriseringar, makt och hierarkisk-klassificering genomförs en kvalitativ textanalys till syfte att svara på frågorna som följer.

1.4 Frågeställningar

- Hur framträder "särskilt begåvade barn" i Skolverkets kunskapsmaterial?

- Hur påverkar Skolverket förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde genom de definitioner av ”särskilt begåvade barn” som förekommer i kunskapsmaterialet?

Undersökningens kunskapsbidrag bidrar med ett kompletterande synsätt som erbjuder en bredare tolkning av ”särskilt begåvade barn”. Undersökningen innehåller en granskning av kunskapsmaterialet som Skolverket delar.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel redovisas tidigare forskning som rör "särskilt begåvade barn", normer, kategorisering och inkludering. Tidigare forskning visar att studier definierar begreppet "särskilt begåvade barn" entydigt. Det har i sökprocessen av tidigare forskning varit problematiskt att finna studier som ställer normkritiskt perspektiv mot begreppet "särskilt begåvade barn", vilket gör detta arbete angeläget. Inledningsvis presenteras först forskning som definierar begreppet. Det görs inga anspråk beträffande att ge en total redovisning av forskning gällande begreppets samtliga definitioner. Därefter följer forskning som presenterar kunskap om normkritiskt perspektiv och inkludering. Kapitlet har till syfte att ge en genomgång av redan befintlig kunskap på området. Nedan beskrivs kortfattat resultatet från de olika forskningsartiklar. Tillsammans utgör forskningsartiklarna den forskningsdiskussion som detta arbete gör anspråk på att delta i.

2.1 Forskning om "särskilt begåvade barn"

Westling Allodi (2014) diskuterar begreppet "särskild begåvning" och hur det manifesterar sig hos barn och ungdomar. Begreppet definieras genom olika egenskaper och beteenden som är karakteristiska för hög begåvning, så som snabb inläring, tidig talutveckling, avancerat ordförråd, inre motivation, och hög kreativitet. Vidare diskuterar Westling Allodi (2014) olika metoder för att identifiera och stödja högbegåvade barn i skolvärlden så att alla når den hjälp som efterfrågas. Westling Allodi (2014) uttrycker att mängden begåvning påverkas av omkringliggande faktorer. Sammanhanget påverkar nivån av intelligens.

Persson (2014) förklarar det snarlika begreppet "särbegåvning" som bestående av individer som överträffar förväntningarna på olika områden i skolan och vardagslivet. Persson (2014) diskuterar också skillnaden mellan särbegåvning och högpresterande och betonar att högpresterande individer oftast är mer socialt accepterade än särbegåvade på grund av sina mindre extrema egenskaper. Persson (2014) belyser den sociala omvärldens reaktion på extrema beteenden och hur dessa beteenden ofta leder till att individer ignoreras, stigmatiseras eller marginaliseras. I svensk kultur har det funnits en tendens att inte uppskatta eller tolerera extrema prestationer eller beteenden, vilket kan vara problematiskt för "särbegåvade individer" med höga ambitioner (Ibid.).

Borland (2014) forskar vid Columbia University där han analyserar "gifted children" och uttrycker utmaningarna med att definiera begreppet. Den tolkade översättningen nyttjas i denna text och är "särskilt begåvade barn". Borland (2014) föreslår att begrepp som talang och kreativitet bör likställas på samma sätt som hög begåvning när "särskilt begåvade barn" definieras. Borland (2014) presenterar att nivåer av begåvning varierar beroende på ekonomiska och sociala sammanhang. Personliga erfarenheter påverkar uppfattningen av vad begreppet "särskilt begåvade barn" kan innebära. Härigenom är Borlands (2014) bidrag normkritiskt.

2.2 Forskning om normer, kategoriseringar och inkludering

Palla (2020) utforskar och problematiserar specialpedagogik inom den svenska förskolan. I texten reflekterar hon kring normer och kategoriseringar i förskolans kontext. Texten beskriver hur förskolan förr och nu använder sig av normer för att reglera barns beteenden och hur barn som inte passade in efter dessa normer betraktades som avvikande. Denna process reglerades av vuxna genom övervakning och belöningsystem, vilket påverkade hur barnen anpassade sig till normerna. Palla (2020) betonar vikten av att inkludera och acceptera mångfald så att alla känner sig behövda och tillräckliga från start, för att försöka assimilera alla individer.

Magnússon och Sims har skrivit en artikel (2021) om inkludering och särskild begåvning. Artikeln informerar om skolklasser men kan relateras till förskolekontext och i termer av barngrupperingar. Det finns risk att barn med så kallad "särskild begåvning" blir osynliggjorda och inte får de anpassningar de behöver. Det finns en spänning mellan att inkludera särskilt begåvade barn i vanliga klasser och att organisera särskilda klasser eller insatser för barnen. Magnússon och Sims (2021) skriver att det kan vara svårt att hitta en balans som främjar både delaktighet och behovsuppfyllelse. Om inkludering primärt handlar om att möta barns behov och främja deras delaktighet, riskerar fokuseringen på problem att försvaga barnen och skapa en negativ bild av barnen och deras delaktighet. Det finns utmaningar i att balansera behovsuppfyllelse och att undvika kategorisering och exkludering.

2.3 Sammanfattning tidigare forskning

Westling Allodi (2014) redovisar i sin forskning att sammanhanget spelar roll för begreppet "särskilt begåvade barn". Trots olika sammanhang som begreppet förekommer i, pekar Westling Allodis (2014) olika definitioner åt samma håll. Definitionerna talar om intelligens,

men i varierande utsträckning. Borland (2014) upplevs kritisk mot sammanhanget i vilket begreppet "särskilt begåvade barn" förekommer i. Borlands (2014) perspektiv anses därför relevant ur ett normkritiskt perspektiv eftersom forskningen synliggör, kritiserar och belyser fördelar med olika strukturer och normer. Perssons (2014) forskning definierar de "särskilt begåvade" som högintelligenta. "Särskilt begåvade" menar Persson (2014) bör bli inkluderade efter sina specifika behov och få sina behov uppfyllda.

Som Magnússon och Sims (2021) får fram i sin forskning kan inkludering vara komplext. Önskan är att ta fasta på allas unika egenskaper och låta dessa påverka sammanhanget. Var och en ska känna sig socialt och pedagogiskt delaktiga. Om det krävs fokus i stunden på det som är unikt med "särskilt begåvade barn" riskeras fokuseringen på det unika att försvaga barnen och skapa särkiljning i gruppen. De som anses *normala* och de som sticker ut bildar olika kategorier oavsett vad intentionen med särkiljningen är (ibid.). Palla (2020) lyfter att genom att normer och oskrivna regler tidigt vrids och vänds på, kan det förgivettagna påverkas till syfte för allas lika möjlighet att känna sig delaktiga och inkluderade.

Samtliga studier som ingår i tidigare forskning har fungerat som inspiration till den här studien. Tidigare forskningsartiklar har gemensamt att definitioner av "särskilt begåvade barn" rör sig kring egenskapsförklaringar som visar på hög kompetens, ur olika nivåer. Tidigare forskningsartiklar har också gemensamt att ingen ställer "särskilt begåvade barn" explicit mot normkritiskt perspektiv. Kunskapsbidraget till den redan existerande forskningen är en undersökning som bidrar med ett kompletterande synsätt som erbjuder en bredare tolkning av begreppet "särskilt begåvade barn" och hur begreppet "särskilt begåvade barn" kan problematiseras och förstås normkritiskt.

3. Teori

Här presenteras teoretiska verktyg vilka behövs för att genomföra analysen och besvara frågeställningar och syftet. I kommande undersökning är det *normkritiska perspektivet* ett teoretiskt perspektiv. Intersektionalitet, kategoriseringar, makt och hierarkisk-klassificering är begrepp som kommer användas för att genomföra analysen. Hur begreppen förstås, uppfattas och hur de är tänkta att nyttjas kommer att presenteras under enskilda rubriker. Flera av begreppen är sammanknutna med varandra, varför begreppen kommer nämnas upprepade gånger och ibland samtidigt.

Jag gör inget anspråk på att presentera en lärobok beträffande begreppen, utan försöker presentera ett sätt att förhålla begreppen på, som bidrar till att uppsatsen resonemang förs framåt. Syftet med undersökningen, är att utifrån *normkritik* utforska hur begreppet “särskilt begåvade barn” kan vändas och vridas på, till syfte för att undersöka hur barns utveckling och identitetsbyggande påverkas.

3.1 Normkritiskt perspektiv

För att förstå det normkritiska perspektivet delas normkritik upp och redogörs för som *norm* och *kritik*, slutligen i texten redogörs det för begreppet *normkritik*.

Reimers, Bengtsson och Hellman (2021) belyser i sin forskning en dualistisk aspekt av begreppet norm, vilken kan förstås på två olika sätt. För det första fungerar detta begrepp som en beskrivande kraft, kapabel att avslöja och analysera aktuella. Å andra sidan antar normbegreppet en bestämmande dimension, vilken avslöjar nuvarande normativa riktlinjer som samhället förväntas följa, enligt både teoretiska resonemang och vardagliga uppfattningar. Dessa föreställningar om *normer* formar sig efter vad majoriteten i samhället uppfattar som normalt. Normer är ömsesidigt beroende av varandra och det konceptuella begreppet normalt kan inte existera utan sin motsats, det vill säga onormalt. I undersökningen som denna text kretsar kring är normer intressanta för att belysa de underliggande föreställningarna som etablerar vad som uppfattas som normativt, en tolkning av normer som härstammar från Langmann och Månssons (2016) forskning. Eftersom normer utgör en riktlinje för vad som anses vara korrekt eller inkorrekt, är normer nära kopplade till möjligheter för maktutövning. I denna studie är syftet att med normer att kritiskt undersöka uppfattningen av “särskilt begåvade barn”. Vilket enligt Reimers, Bengtsson och Hellman (2021) gör det möjligt att uppmärksamma

olika normer, normernas makt och eventuell påverkan på individer samt förskolans arbete med delaktighet, normer och lika värde.

Habel (2012) skriver att kritik som begrepp bidrar till att granska fenomen, till exempel. I fallet med normkritik ska det som anses vara det vanliga eller det normala, normerna, kritiskt granskas. Kumashiro (2002) skriver, att påverka utbildning normkritiskt bidrar till att utveckla metoder för hur det går att bemöta individer och skapa miljöer som inte bidrar till förtryck. Ett omfattande arbete som kräver större ansträngning bidrar till djupare förändring och större förändring kring det förgivettagna. Detta gäller för både lärare och elever. Enligt Kumashiro (2002) är det en nödvändighet att människor och system utmanas på djupet för att kunna förändra tankar. I sammanhanget som denna text utgör går detta tankesätt att nyttja för att belysa och undersöka normer och förgivettagande, samt hur dessa förslagsvis kan hanteras och arbetas med för att motverka förtryck, som till exempel förekommer i och med hjälp av Skolverkets kunskapsmaterial.

Begreppet normkritik, såsom det introducerats av Bromseth och Darj (2010), är en metod som inriktar sig på att utforska, avslöja och belysa normernas existens och den ofta osynliga normativiteten. Den centrala komponenten i normkritik är att fokusera på maktrelationer och deras påverkan. En viktig aspekt att beakta, enligt Bromseth och Darj (2010), är att för att åstadkomma en förändring är det normen som bör omvärderas och omarbetas, snarare än att individen eller gruppen modifieras. En central fördel med att genomföra en normkritisk granskning, enligt Bromseth och Darj (2010), är att det möjliggör reflektion över omgivningens föreställningar, förväntningar och fördelning av makt. Normkritik är tänkt att i denna studie nyttjas som ett verktyg för att främja delaktighet, lika värde och jämlikhet.

I studien används normkritik för att ifrågasätta och utmana rådande uppfattningar om "särskilt begåvade barn". Texten belyser vikten av att omvärdera och omarbeta förutfattade meningar och normer kring begåvning för att skapa en mer inkluderande miljö. Istället för att acceptera etablerade idéer om begåvning betonas vikten av att se dessa som föränderliga. Vidare används normkritik för att diskuteras institutioners roll i att kategorisera individer, vilket kan bidra till ojämlikheter och maktobalanser. Denna kategorisering kan leda till att individer rangordnas eller exkluderas baserat på vissa normer. Studien argumenterar med hjälp av normkritik för att barn bör ses som unika individer med sina egna behov och potentialer istället för att passa in i förbestämda kategorier. Studien lyfter även fram hur barnens utveckling sker i samspel med deras omgivning, och kritiserar idén att vissa normativa idéer om utveckling tas för givna.

3.2 Makt och hierarkisk-klassificering

Följande avsnitt fokuserar på Foucaults (2003) gedigna studier. Foucault (2003) betraktar *makt* som något som inte enbart utövas av en dominerande klass över en underordnad klass, utan som något som är utspritt och producerat inom olika sociala relationer och diskurser. Enligt Foucault (2003) är makt inte något man äger, utan något som utövas och flödar genom sociala nätverk. Foucault (2003) belyser hur olika institutioner är utformade för att *klassificera*, övervaka och därigenom utöva makt över individer. Foucault (2003) beskriver också att maktutövandet sker genom reglering i ett disciplinärt samhälle, genom att människor anpassar sig till samhällets normer. Med hjälp av system som klassificerar människor som lever i samhället får samhället hjälp med hur ordningen bör te sig mellan de olika klasserna, vilket Foucault (2003) beskriver som *hierarkisk klassificering*.

Foucault (2003) beskriver vidare hur disciplinära tekniker inte bara används för att korrigera avvikande beteenden, utan även för att sortera och *kategorisera* individer. De disciplinära institutionerna, skolorna till exempel, fungerar som sorteringsmekanismer som kategoriserar individer baserat på olika egenskaper, som intelligens. Här tolkas begreppet "särskilt begåvade barn" vara en typ av sorteringsmekanism efter vilken barnen kategoriseras. Dessa klassificeringar är inte neutrala, de används för att etablera och upprätthålla sociala hierarkier och olika former av ojämlikhet. I sammanhanget som denna text utgör kommer Foucaults (2003) syn på makt och klassificering fungera som ett redskap att undersöka begreppet "särskilt begåvade barn" och Skolverkets kunskapsmaterial bidrar till att sortera och kategorisera individer i olika nivåer.

Studien diskuterar hur makt och kategorisering är sammanflätade, särskilt när det gäller begreppet "särskilt begåvade barn". Detta är kopplat till Foucaults idéer om hur makt flödar genom samhällsstrukturer och manifesteras genom kategoriseringar. Studien reflekterar över hur förskolan, genom sitt utbildningsmaterial, kan reproducera vissa normer och kategoriseringar. Detta relaterar till Foucaults idé om att institutioner, som skolor, spelar en central roll i maktens utövande genom att klassificera, övervaka och reglera individer. Foucaults idé att kategoriseringar kopplas till sociala hierarkier och ojämlikheter lyft i studien då analysen diskuterar hur olika egenskaper kategoriseras och jämförs. Studien framhäver behovet av att ifrågasätta och förändra rådande normer kring begåvning. Sammanfattningsvis är studien

påverkad av Foucaults idéer om makt och kategorisering och hur dessa bidrar till att sociala hierarkier och ojämlikheter existerar. Genom att undersöka begreppet "särskilt begåvade barn" genom denna lins, understryker texten vikten av normkritik och behovet av att ifrågasätta och förändra rådande normer inom utbildningssystemet och samhället i stort.

3.3 Intersektionalitet

Begreppet intersektionalitet utvecklades för att beskriva hur olika sociala och politiska diskrimineringsaxlar som kön, ras, klass, sexualitet, egenskaper inte är separata eller ömsesidigt uteslutande utan överlappar och förstärker varandra (Crenshaw 1991). De los Reyes och Mulinari (2005) är i centrum inom intersektionell forskning. Begreppets ursprung är komplext med centrala kopplingar mellan förtryck baserat på kön och ras. Sociokulturella kategorier som kön, etnicitet, klass och sexualitet sammanflätas och påverkar gemensamt hur genus formas. Dessa kategorier påverkar inte isolerat, utan interagerar och skapar en djupgående komplexitet. Det är därför viktigt att inte bedöma någon enbart utifrån en aspekt, som kön, utan att beakta alla dessa kategorier tillsammans. En enskild sociokulturell kategori kan inte enbart undersökas, eftersom deras samspel bidrar till uppkomsten av makt, ojämlikhet och diskriminering.

De los Reyes och Mulinari (2005) framhåller behovet av att beakta hur olika system av diskriminering och ojämlikhet samverkar och formar individers livschanser. I kontexten som denna text utgör är begreppet intersektionalitet även tolkat i ljuset av Taefi (2022). Taefi (2022) publicerade en artikel med betoning på hur *marginaliseringar* beroende på kön, ras, klass, sexualitet, egenskaper kan tillintetgöra en stor del av befolkningen. Begreppet förklaras i artikeln rama in flera olika typer av marginaliseringar som bidrar till tillintetgörandet. Genom denna förklaring presenteras också hur olika kategorier besitter olika mycket makt och klassificeras. I undersökningen som denna text kretsar kring är intersektionalitet tänkt som redskap för att studera hur olika kategorier kan förstärka varandra och bidra till olika nivåer av makt, relaterat till begreppet "särskilt begåvade barn". Sammanfattningsvis används begreppet intersektionalitet för att belysa hur olika sociokulturella kategorier, som kön, ras, klass och sexualitet, kan samverka och påverka uppfattningen om "särskilt begåvade barn". Genom detta synsätt betonas att individers erfarenheter av makt, ojämlikhet och diskriminering formas av överlappande och förstärkande kategorier. Intersektionaliteten hjälper till att problematisera normativa uppfattningar och framhäver hur olika system av diskriminering och ojämlikhet

samverkar i kontexten av "särskilt begåvade barn". Genom att applicera denna lins kan studien ifrågasätta och omvärdera existerande normer och förväntningar kring begåvning.

3.4 Kategorisering

I samhället skapas kategorier som etablerar normer, vilka kan användas för *maktutövande* (De los Reyes & Mulinari, 2005). Att efterleva normer innebär *inkludering* i samhället, att inte efterleva normer kan innebära marginalisering. Ett väsentligt element i denna korta redogörelse är *kategorisering*. Kategorisering kan till exempel baseras på variabler som kön, ålder och sexualitet. Det är av stor vikt att göra dessa kategoriseringar synliga för att kunna motverka ensidigheten som maktutövande normer bidrar till. Som en vidare effekt av normers maktutövning är att dessa formar de strukturella förhållanden som människor i ett samhälle efterlever, som i sin tur kan leda till specifika former av utsatthet för vissa grupper (De los Reyes & Mulinari, 2005).

Nilholm (2007) beskriver det kategoriska synsättet, som en vanligt förekommande metod inom specialpedagogikens område. Konceptet normalitet betyder enligt Nilholm (2007) att särskilja det som betraktas som onormalt från det som bedöms vara normalt och från ett sådant synsätt arbeta för delaktighet. Magnússon och Sims (2021) tolkas tycka att det finns risk med att främja både delaktighet och behovsuppfyllelse. Om inkludering primärt handlar om att möta barns behov och främja deras delaktighet, riskerar fokuseringen på det onormala att försvaga barnen och bidra till en negativ bild av barnen och deras delaktighet. Det upplevs enligt Magnússon och Sims (2021) finnas utmaningar i att arbeta för behovsuppfyllelse och samtidigt undvika kategorisering och exkludering. Kategorisering som begrepp kommer att användas i denna text till syfte för att kunna identifiera egenskaper. Nilholms (2007) tolkning av begreppet kategorisering tolkas i detta sammanhang bredvid De los Reyes och Mulinari (2005) och Magnússon och Sims (2021). Tolkningen ger uttryck för att olikheter finns, och ambitionen med begreppet kategorisering i denna studie är att belysa grupperade olikheter och sedan ge uttryck för hur dessa kan motverkas för att förhindra förtryck. Sammanfattningsvis används begreppet "kategorisering" i analysen som en kritisk lins för att förstå hur individer och grupper definieras, mäts och jämförs med varandra inom samhällsstrukturer. Det betonas att medan kategorisering kan ha vissa positiva avsikter eller effekter, kan det också leda till negativa konsekvenser som exkludering, marginalisering och ojämlikhet.

4. Metod

I föreliggande kapitel kommer metodval, urval, materialinsamling, analysmetod, diskussionsmetod samt forskningsetiska övervägande att presenteras. Syftet med textens studie är att utforska hur begreppet "särskilt begåvade barn" kan problematiseras och tolkas normkritiskt i Skolverkets officiellt publicerade kunskapsmaterial. Begreppen som är tänkta att användas som redskap för analysen är följande: intersektionalitet, kategorisering, makt och hierarkisk-klassificering. Empirin består av Skolverkets delade kunskapsmaterial

4.1 Metodval

Bryman (2018) betonar att inom vetenskapliga studier kan man antingen förlita sig på kvantitativa eller kvalitativa forskningsmetoder. Kvantitativa studier prioriterar siffror och mätningar vid insamling och tolkning av data. Fokus inom kvalitativa studier ligger på verbal beskrivning. I denna studie används en kvalitativ metod med huvudfokus på textanalys för att detaljgranska variationer av begreppet "särskilt begåvade barn" funna i Skolverkets delade kunskapsmaterial (Bryman, 2018). Inom kvalitativ forskning är insamling och analys av texter och dokument en metod, varför valet föll på denna. Analysmetoden fokuserar på olika uppfattningar av innebörder och meningar i empirin där målet är att koda och sortera framträdande tema (Alvehus, 2019). Relationen mellan empirin och den forskare som analyserar och studerar vald empiri är avgörande i kvalitativ analys. Ord och språk är i fokus och forskaren arbetar med hjälp av kontexten fram en djupare tolkning och en djupare förståelse för fenomenet (Alvehus, 2019).

Alvehus (2019) skriver att vetenskapliga perspektiv kan anta en induktiv, deduktiv eller abduktiv ansats. Patel och Davidson (2019) argumenterar vidare för att enbart ett perspektiv kan innebära begränsningar. I denna studie anses en deduktiv studie passande eftersom valda teorier och begrepp utgör huvudkategorier som studiens analys utgår från. Samtidigt, kan en abduktiv metod anses mer rimlig då abduktivt perspektiv kombinerar flera tillvägagångssätt där forskaren startar med teori, övergår till empiri och sedan återvänder till teorin, varför en abduktiv ansats är vald.

4.2 Analysmetod

Alvehus (2019) skriver att strategiskt urval innebär att materialinsamlingen anpassas efter det som är tänkt att undersökas. För att finna relevant empiri för studien anpassades efterforskningen. Datainsamlingen genomfördes på Skolverkets officiella webbsida. Sökord som användes för att nå intressanta artiklar gällande ”särskilt begåvade barn” var: ”särskilt begåvade barn”, ”intellektuell begåvning”, ”särskild begåvning”, ”särbegåvade”, ”intellektuellt kunskapsstark”, ”kunskapsstarka” och ”särartstänkande”. Vilket resulterade i sju artiklar (Skolverket, 2023). Efter att material funnits genomfördes urvalsprocessen efter *sortering*, *reducering* och *argumentation*, vilket Alvehus (2019) menar är lämpligt. Hur sortering, reducering och argumentation nyttjats följer nedan.

Sortering innebär att sätta ordning den insamlade informationen. Under insamlingsfasen bör forskaren vara selektiv och inte samla in överflödigt information, eftersom kvaliteten och variationen av data är av större betydelse än kvantiteten. Vissa artiklar inkluderades medan andra uteslöts på grund av att det som samlades in skulle vara relevant i förhållande till syfte och frågeställning. Artiklar om *barn* och eller *förskola* bibehölls. Vilka uppfattas i linje med syfte och frågeställningar. Det förekom artiklar där barn och eller förskola inte förekom alls, dessa artiklar valdes bort. Efter denna del av processen bibehölls fyra artiklar.

Sorteringsprocessen fortsatte med en omfattande granskning av det insamlade, vilket ledde till att vissa koncept, likheter och skillnader framträdde tydligt. Dessa koncept gavs specifika benämningar till exempel: ”särskilt begåvade barn”, ”särskild begåvning” och ”intellektuell begåvning” bibehölls. I ett par av artiklarna förekom ”särskilt begåvade barn”, ”särskild begåvning” och ”intellektuell begåvning” samtidigt. Variationerna var inte tänkta att ställas eller mätas mot varandra utan presenterar olika vinklar av begreppet ”särskilt begåvade barn”. Variationerna tas med för att försöka analysera fram en så bred uppfattning som möjligt av ”särskilt begåvade barn”.

Reducering. Reducera innebär att välja ut den mest relevanta informationen från den insamlade datan. Det är viktigt att vara objektiv och inte bara välja det som personligen tilltalar forskaren, utan att försöka representera hela datamängden korrekt. De mest relevanta delarna väljs ut för vidare granskning och reflektion. Det som inte direkt relaterade till forskningsfrågorna eller var irrelevanta exkluderades. Exempel på citat som valdes ut, var citat från artiklarna som berörde

normer, delaktighet och lika värde. Vilka ligger i linje med frågeställningen. Det finns en poäng med att även inkludera oväntade eller utmanande data. Jag uppmärksammade sådana aspekter genom att välja citat som talar om olika sätt att se på *normer, delaktighet och lika värde* och anser därmed att urvalet återspeglar den fullständiga datan på ett rättvist sätt. I den aktuella undersökningen har målet varit att inkludera citat från varje vinkel. Olika citat är plockade ur olika artiklar. Artiklarna numrerades och i analysen bär citaten samma nummer som artikeln de är hämtade från. I analysen presenteras numren längst ned i högerkant på citaten.

Argumentering enligt Alvehus (2019) innebär att presentera skäl och motiveringar för det insamlade. Forskaren bör inte bara presentera upptäckter utan också sätta dem i ett större sammanhang med befintlig teori och forskning. Målet bör vara att bidra till den befintliga kunskapsbasen, snarare än att bara upprepa den. För att få fram det slutliga materialet granskades data återkommande i relation till frågeställningarna. Analysen har undersökts med hjälp av begrepp och teorier och argumenterats ur andra och tredje dimensionen. Efter analysen samlades resultaten, som därefter diskuterades.

4.3 Metoddiskussion

Denna studie använder en kvalitativ textanalys som metodval, vilket Bryman (2018) betonar som lämpligt för att noga utforska och tolka dokument på ett kvalitativt sätt. Ett av de primära målen med denna analysmetod är att upptäcka de dolda teman som kan förekomma i det undersökta empiriska materialet. Mot bakgrund av detta ansågs att valet av denna metod var av avgörande betydelse för att kunna besvara forskningsfrågorna. Fejes och Thornberg (2019) skriver att forskarens personliga uppfattningar kan påverka tolkningen. Med tanke på forskarens oerfarenhet av kvalitativ textanalys, erkänner forskaren att oerfarenhet kan ha påverkat analysen. En mer erfaren analytiker kanske skulle ha fått fram annat resultat.

Fejes och Thornberg (2019) presenterar kritiska frågor till syfte för att säkerställa kvaliteten i studien. Baserat på frågor ur Fejes och Thornbergs (2019) lista om kvalitetskriterier presenteras nedan de tillvägagångssätt som anammats för att eftersträva god kvalitet i studien. Första punkten som bearbetats i studien rör forskningsfrågorna och om dessa är lämpade för den kvalitativa forskningen. Nästa punkt rör insamlingsmetoden, hur Skolverkets kunskapsmaterial blivit insamlat och om det är det en god idé att söka empiri via Skolverket, för att uppnå god kvalitet i den kvalitativa studien. Metoden ansågs lämplig eftersom kontexten som Skolverket

utgör med det nationella systemet är det som blir möjligt att analysera. En faktor som också kan betraktas som fördel för kvaliteten i studien är att empirin som samlas in för undersökning är naturlig. Att empirin är naturlig innebär att data som samlas in existerar utan forskarens medverkan. Empirin blir på så sätt mindre påverkad av forskarens färdighet (Fejes & Thornberg, 2019). Fejes och Thornberg (2019) skriver vidare att ett reflexivt förhållningssätt innebär att forskaren hela tiden reflekterar över de egna tillvägagångssätten, metodvalen, perspektiven, för-förståelse och teoretiska utgångspunkter. Ett reflekterande förhållningssätt bidrar till att studien håller god kvalitet, vilket har försökt efterlevas i studien.

4.4. Forskningsetiska överväganden

I denna undersökning granskas offentligt tillgängliga kunskapsdokument, vilket gör att det inte är nödvändigt att beakta etiska principer för forskning. De fyra centrala kriterierna för att garantera individens skydd vid forskning, enligt Vetenskapsrådets riktlinjer från 2002, inkluderar krav på *information*, *samtycke*, *sekretess* och *användning*. Dock kommer jag att försöka fokusera på det krav som rör forskningens bidrag till kunskapsutveckling, vilket betonar vikten av att forskningen bidrar till att förstärka befintlig kunskap enligt riktlinjer från (Vetenskapsrådet 2002). Detta krav ser till att forskningen håller en hög standard och adresserar viktiga teman.

5. Resultat och analys

Syftet med föreliggande analys är att utforska Skolverkets kunskapsmaterial och hur "särskilt begåvade barn" framträder i materialet i förhållande till normkritiskt perspektiv. Analysen kommer att göras med hjälp av begreppen intersektionalitet, kategoriseringar, makt och hierarkisk-klassificering. Empirin i analysen är hämtad från Skolverkets officiella webbsida och består av fyra artiklar. I analysen presenteras empirin genom valda citat hämtade från artiklarna. Olika citat är plockade ur olika artiklar. Artiklarna numrerades och i analysen bär citaten samma nummer som artikeln de är hämtade från. I analysen presenteras numren längst ned i högerkant på citaten.

Empirin är reducerad, tematiserad och kategoriserad efter "särskilt begåvade barn", "särskild begåvning" och "intellektuell begåvning". "Särskild begåvning" och "intellektuell begåvning" förekommer i stället för, eller tillsammans med "särskilt begåvade barn" i empirin. I analysen som följer är samtliga tre begrepp rubriker för att belysa eventuella olikheter i begreppet "särskilt begåvade barn" och besvara frågeställningen:

- Hur påverkar Skolverket förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde genom de definitioner av "särskilt begåvade barn" som förekommer i kunskapsmaterialet?

Inledningsvis inför varje enskild analys av de olika citaten presenteras en empirisk analys av samma citat. Syftet är att besvara frågeställningen:

- Hur framträder "särskilt begåvade barn" i Skolverkets kunskapsmaterial?

5.1 "Särskilt begåvade barn"

I de fyra artiklarna förekommer begreppet "särskilt begåvade barn" 28 gånger. Följande citat presenterar en av dessa 28 definitioner och är skrivet av Mattson och Pettersson (Skolverket, 2023):

Särskilt begåvade barn har olika bakgrund och olika intressen. De skiljer sig åt såväl socialt som kognitivt. En del har särskild begåvning inom ett flertal områden. Andra har en specifik begåvning inom något område (Mönks, Heller & Passow, 2000). 4

Följande går att tyda. ”Särskilt begåvade barn” framträder i citatet på en mängd olika sätt, vilket reflekterar den mångfald och komplexitet som kännetecknar denna grupp. Deras bakgrund, intressen och kognitiva förmågor varierar stort, vilket innebär att deras sätt att manifesteras sin begåvning på kan variera lika mycket. Enligt citatet kan vissa särskilt begåvade barn uppvisa en bred talang och visa exceptionella färdigheter inom flera områden. Å andra sidan kan andra barn ha en djupgående specialisering och framstå som särskilt begåvade inom ett specifikt område. Denna variation i hur begåvning framträder betonar vikten av att inte generalisera eller anta en enhetlig profil för dessa barn. I stället bör varje barns unika kombination av färdigheter, intressen och bakgrund beaktas för att fullt ut förstå och stödja deras särskilda begåvningspotential.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av ”särskilt begåvade barn” påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

Genom att variation runt begreppet ”särskilt begåvade barn” förekommer går det att analysera på följande vis i förhållande till normkritik (Bromseth & Darj, 2010). För att åstadkomma en variation är det den specifika normen kring begåvning som bör omvärderas och omarbetas för att nå ett normkritiskt sammanhang. Kumashiro (2002) skriver att insikten om att det går att förändra förgivettagna idéer, till exempel angående vad som är begåvning, är grundläggande för att på sikt nå en kontext som i mindre utsträckning presenterar olika typer av individer olika högt rankade, beroende på vem som besitter begåvning eller ej. Vidare går det att resonera likt följande: genom att förgivettagande gällande vad som är ”särskilt begåvade barn” inte reproduceras i Skolverkets kunskapsmaterial, reproduceras inte normer gällande ”särskilt begåvade barn” i lika stor utsträckning i förskolans verksamhet. Längre ned i samma artikel går det att finna ett ytterligare citat (Mattson & Persson Skolverket, 2023).

Hos särskilt begåvade barn är hungern efter vetande synnerligen utmärkande. De ställer djuplodande frågor, vill förstå samband och det är vanligt att de läser mycket och gärna. De har ofta en passion för precision, och för att analysera och lösa problem. Deras intellektuella nyfikenhet och förmåga till abstrakt tänkande gör att de ofta kognitivt ligger långt före sina jämnåriga (Silverman, 2013). 4

”Särskilt begåvade barn” framträder i detta citat vara drivna av intensiv hunger efter kunskap och insikt. Citatet lyfter fram att ett utmärkande drag hos dessa barn är deras tendens att ställa genomtänkta och djuplodande frågor, vilket återspeglar en iver att förstå komplexa samband.

De dyker ofta djupt ned i litteratur, med en benägenhet att läsa flitigt och omfattande. Vidare har de en särskild fallenhet för precision i sina uppgifter och en inneboende drivkraft att analysera och lösa problem. Citatet betonar att deras framstående intellektuella nyfikenhet, kombinerat med en avancerad förmåga till abstrakt tänkande, ofta placerar dem kognitivt långt före sina jämnåriga. Dessa egenskaper gör att de inte bara tänker snabbare, utan också på mer komplexa och djupgående nivåer jämfört med många av deras kamrater.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av ”särskilt begåvade barn” påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

Det går att analysera ovan citat ur normkritiskt perspektiv med stöd i Reimers, Bengtsson och Hellman (2021). Definitionen av begreppet ”särskilt begåvade barn” i ovan citat liknas vid intellektuell färdighet. Foucault (2003) beskriver hur sortering och kategorisering av individer leder till att makt förekommer i olika institutioner. Dessa institutioner utövar i sin tur makt genom i sociala samspel. Ur en sådan tolkning av Foucault (2003) blir det möjligt att tolka ovan citat som bidragande till kategorisering. Kategorisering sker hela tiden, genom att veta om att kategorisering existerar är det möjligt att identifiera om makten som skapas bidrar till att bemöta och eller värdera människor olika. Vilket kan vara intressant jämfört med det som Mulinari och De los Reyes, 2005 skriver. I samma sekund som egenskaper kategoriseras och mäts mot varandra och jämnåriga jämförs skapas ojämlikhet. Författarna (2005) skriver att det ur ett intersektionellt perspektiv går att ifrågasätta motsatser som exkluderar den andra parten baserat på olikhet/likhet. En sådan typ av differentiering sorterar individer. Individer blir del av en sorteringsmekanism som inte är neutral, utan som bidrar att reproducera normer och sociala hierarkier. Ojämlikhet mellan individer uppfattas med stöd i ovan källor förekomma ständigt. Dock, behöver inte ojämlikhet och kategorisering innebära negativa konsekvenser.

Vidare i samma artikel går det att läsa följande citat och definition (Stålnacke Skolverket, 2023):

Många särskilt begåvade barn reagerar också starkare och djupare på sin omgivning. De uppvisar ofta en känslighet och intensitet som kan vara svår för omgivningen att förstå (O'Connor, 2002; Silverman, 2013). De särskilt begåvade barnen är redan i förskoleåldern mer avancerade i sitt tänkande, sin lek och sina relationer än jämnåriga barn och är i dessa avseenden i nivå med flera år äldre barn. Många barn, inte minst flickor, använder sin begåvning och känslighet för att fånga upp sociala ledtrådar och känslolägen och anpassar sitt beteende så att de får den respons de söker. Vissa av dem utplånar nästan sig själva för att passa in och bli accepterade. 3

”Särskilt begåvade barn” framträder i materialet som särskilt känsliga och intensiva individer, och deras reaktioner på omgivningen är ofta mer djupgående än hos andra barn. Denna känslighet och intensitet kan tolkas som en överdriven respons på omgivningen, men i själva verket är det en manifestation av deras avancerade kognitiva och emotionella kapacitet. Redan i förskoleåldern tenderar dessa barn att vara mer avancerade i sitt tänkande, sin lek och sina relationer, ofta matchande beteenden och färdigheter av flera år äldre barn. Intressant nog utnyttjar många av dessa barn, särskilt flickor, deras kognitiva förmåga och emotionella känslighet för att förstå sociala nyanser och känslomässiga stämningar runt dem. De är benägna att anpassa sitt beteende för att matcha de sociala och emotionella förväntningarna i sin omgivning, och detta kan ibland gå till den grad att de dämpar eller undertrycker sina egna behov och önskningar för att passa in och vinna acceptans. Detta beteende kan tolkas som en adaptiv strategi, men det kan också leda till att barnet förlorar en del av sin autenticitet för att möta andras förväntningar.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av ”särskilt begåvade barn” påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

Inledningsvis i citatet skildras egenskaper som genom Magnússon och Sims (2021) forskning går att tolka som kategorisering av ”särskilt begåvade barn”. Om tanken med kategorisering är att synliggöra olikheter till syfte för inkludering kan det finnas en risk för att exkludering träder i kraft. Med stöd i Magnússon och Sims (2021) kan inkludering och delaktighet, utgöra en risk för att exkludering ska inträffa. Om inkludering primärt handlar om att möta barns behov och främja deras delaktighet, riskerar fokuseringen på det *onormala* att försvaga barnen och bidra till en negativ bild av barnen och deras delaktighet (ibid.). Med stöd i Palla (2020) presenteras ett ytterligare synsätt. Genom att normer och oskrivna regler tidigt vrids och vänds på, kan det förgivettagna påverkas till syfte för allas lika möjlighet att känna sig delaktiga och inkluderade. Foucault (2003) skriver att kategoriseringar och definitioner ger uppfattningar om *vi* och *de*. Vilket är en del av verkligheten och kan innebära att olika perspektiv, inkludering och exkludering möjliggörs samtidigt. Kategoriseringar ger inte uttryck för *bra* eller *dåligt*.

Efterföljande citat är skrivet av Stålnacke (Skolverket, 2023):

Barn utvecklas i samspel med sin omgivning. Barnets egna förmågor och erfarenheter påverkar och påverkas av mötet med omvärlden i ett komplext och dynamiskt samspel. Hur barnet blir

bemött av sina tidiga omvårdare och andra vuxna samt hur det leker med andra barn ger barnet erfarenheter av hur relationer med andra människor fungerar. Utvecklingen påverkas även av skolan och föreningsaktiviteter och av attityder och värderingar i samhället. Barnet självt utvecklas fysiskt, motoriskt, kognitivt, emotionellt och socialt i ett lika dynamiskt system, där de olika aspekterna samspelar och påverkar varandra i utvecklingen. Vi föds med genetiska sårbarheter och styrkor, men hur de tar sig uttryck formas av miljön (Johnson & de Haan, 2011).

3

I citatet framkommer att barns utveckling och dess sätt att visa sin begåvning är djupt förankrat i ett samspel med dess omgivning. Barnet formar och formas ständigt av sin omvärld. De erfarenheter de får genom interaktioner med vuxna, kamrater, skolaktiviteter och föreningsaktiviteter ger dem insikter om hur relationer med andra människor fungerar. Barn kan visa upp sina unika färdigheter genom detta interaktiva samspel. Deras framträdande kan förstås som en kombination av deras medfödda potential och den rika stimulans de mottar från sin omgivning. Medan vi alla föds med vissa genetiska dispositioner, är det den miljö i vilken barnet växer upp som avgör hur dessa genetiska egenskaper kommer att manifesteras sig. Sammanfattningsvis, i citatet går det att tyda att barn framträder genom en blandning av deras medfödda talanger och de erfarenheter de får från sin omgivning. Det är genom detta dynamiska samspel mellan genetik och miljö som deras unika förmågor och intressen blir synliga.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av ”särskilt begåvade barn” påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

Citatet är taget från en artikel som kretsar kring ”särskilt begåvade barn”. I citatet förekommer enbart ordet *barnet*. Detta går att förstå i sammanhanget av det som Langmann och Månsson (2016) lyfter i sin studie. Att låta ett begrepp, ord eller fenomen vara fritt från tolkningar bidrar till att förutfattade meningar inte påverkar tolkningen av begreppet, ordet eller fenomenet. Genom användandet av ordet barnet uppfattas samtliga barn, oavsett egenskaper eller färdigheter, utvecklas lika. Forskningen bakom citatet betvivlas inte i denna text, men det identifieras att ett samspel tas förgivet likt en underliggande föreställning kring vad som uppfattas som normativt. En sådan analys går också att tyda genom Foucault (2003) och hans tankar om reglering av ett disciplinärt samhälle. En maktutövning skapar människor som formas efter det som tas förgivet. Här ifrågasätts inte att människor utvecklas i samspel, utan idén om att alla följer samma väg.

Ett annat citat, skrivet av Stålnacke (Skolverket, 2023) lyfter följande om delaktighet.

Särskild begåvning och hög prestation är inte samma sak. Många som har en särskild begåvning utmärker sig inte för sina prestationer, varken som barn eller vuxna. Om man enbart letar efter

höga prestationer, är det många särskilt begåvade personer som inte kommer uppmärksammas som sådana av omgivningen (Silverman, 2013). Det gäller inte minst elever som tidigt fått intrycket av att skolan inte är en plats där de kan utvecklas, som ger upp, och där deras begåvning då inte heller reflekteras i skolprestationer[...]Hur kan vi förstå de särskilt begåvade barnens inre värld, och vad kan vi göra i skolan så att deras begåvning inte blir en belastning under utvecklingen, utan får vara en källa till självförverkligande? 3

Hur ”särskilt begåvade barn” framträder i uppfattas vara enligt följande. De känner sig inte alltid delaktiga i skolmiljön, särskilt om deras unika talanger och behov inte uppmärksammas eller stöds. Trots att de har potentialen att bidra mycket kan de undvika att delta fullt ut i skolaktiviteter, speciellt om de känner att skolan inte är en plats där deras begåvning värderas eller erkänns. Denna känsla av utanförskap kan göra att deras talanger förblir oupptäckta eller underutnyttjade, eftersom de kanske inte känner sig motiverade att delta aktivt i skolgemenskapen. ”Särskilt begåvade barn” kan uppleva en känsla av isolering eller alienering om deras behov inte beaktas. Deras ovilja eller tveksamhet att engagera sig fullt ut kan förväxlas med brist på intresse eller motivation, när det i själva verket kan vara ett resultat av att känna sig missförstådd eller undervärderad. För att dessa barn ska känna sig verkligt delaktiga i skolgemenskapen behövs eventuellt en djupare förståelse för deras inre värld och unika utmaningar.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av ”särskilt begåvade barn” påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

Här nyttjas Habels (2012) insikt om det vedertagna och vanliga. I citatet poängteras att det vedertagna och vanliga kring ”särskilt begåvade barn” inte behöver likställas med specifika egenskaper. Ett synsätt som inkluderar olikheter, bidrar till mångfald och en större förståelse (ibid). I citatet förekommer en frågeställning gällande hur de ”särskilt begåvade barnen” ska bemötas i skolans värld. Gruppen ”särskilt begåvade barn” kategoriseras. Genom en lins av Mulinari och De los Reyes (2005) går det att förstå kategorisering som bidragande till att förutbestämda uppfattningar förstärks och reproduceras. Då normer reproduceras kan vissa befolkningsgrupper rangordnas hierarkiskt (ibid.).

I Skolverkets (2023) publicerade kunskapsmaterial finns ett citat skrivet av Stålnacke (2023):

Om omgivningen inte ser, förstår, accepterar och möter barnet som det är kan utvecklingen försvåras. De emotionella behoven är desamma för särskilt begåvade barn som för alla andra barn, men hur dessa på bästa sätt ska uppfyllas skiljer sig åt (Porter, 2005). 3

I materialet framställs "särskilt begåvade barn" som individer med lika rättigheter till förståelse, acceptans och stöd som alla andra barn. Det betonas att medan de kan ha särskilda behov eller utmaningar på grund av sin begåvning, är deras grundläggande emotionella behov desamma som för andra barn. Mellan raderna tyder materialet på att samhället eller utbildningssystemet inte alltid ger "särskilt begåvade barn" den uppmärksamhet eller det stöd de behöver. Denna brist på förståelse och acceptans kan potentiellt hämma deras utveckling, eftersom de inte känner att de bemöts på ett sätt som speglar deras unika behov och potential. Även om begåvade barns emotionella behov är desamma som för andra barn, kan det sätt på vilket dessa behov bäst uppfylls skilja sig. Detta pekar på vikten av att närma sig varje barn som en individ, oavsett deras begåvning eller förmåga. Det understryker även vikten av lika värde – att alla barn förtjänar att bli bemötta med förståelse och respekt, oavsett deras unika styrkor och utmaningar

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av "särskilt begåvade barn" påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde

I ovan citat framkommer en bild av "särskilt begåvade barn" där barnen är individer med olika behov. I citatet står att barnen ska mötas som de är, var och en efter egna förutsättningar. Detta går att förstå i relation till normkritik (Kumashiro, 2002). Citatet presenterar att olikheter mellan individer förekommer. Att förgivettagande inte förankras i citatet kan bidra till att normativa idéer om hur fenomen eller individer är och beter sig inte reproduceras. Lika värde mellan individer uppfattas ges utrymme.

5.2 "Särskild begåvning"

Variationen "särskild begåvning" förekommer som begrepp 46 gånger i den insamlade empirin. Ett av citaten är funnet i artikel nummer två skriven av Blennow (Skolverket, 2023). Citatet analyseras inte efter att det är presenterat, men förekommer för att påvisa den uppfattade ambitionen från Skolverket (2023) med att bredda förståelsen för begreppet.

I den nyutkomna antologin *Särskild begåvning i praktik och forskning* skriver forskare och skolverksamma om forskning och praktik om särskilt begåvade elever, från förskola till gymnasiet. Författarna vill bredda diskussionen om särskild begåvning och ge förslag på undervisningsanpassningar.

Citatet lyfter att "särskild begåvning" inte enbart handlar om höga akademiska prestationer, utan om en rad olika aspekter av begåvning. Diskussionen om "särskild begåvning" breddas, vilket tyder på att ämnet kan ha varit snävt eller missförstått tidigare. Materialet betonar även vikten

av samarbete och dialog mellan forskare och skolverksamma. Genom att kombinera teori med praktik kan man uppnå en mer nyanserad och heltäckande förståelse för vad särskild begåvning verkligen innebär och hur det bäst kan stödjas inom skolsystemet.

Analysen av ”särskild begåvning” fortsätter sedan i ett citat från samma text skriven av Blennow och publicerad på Skolverkets (2023) officiella webbsida:

Tvärtemot vad många tror kan särskild begåvning upptäckas redan i mycket tidig ålder. Det hävdar Valerie Margrain i sitt kapitel. Förskolepersonalen behöver hålla utkik efter vissa begåvningssegenskaper. Exempel på begåvningssegenskaper hos yngre barn är stor vokabulär, förståelse för matematiska begrepp, utvecklad humor, lätt att lära, litet sömnbehov och stor nyfikenhet. 2

I citatet framträder "särskild begåvning" som något som kan identifieras redan i en mycket tidig ålder. Valerie Margrain, författaren ovan, betonar vikten av att förskolepersonal kan känna igen dessa begåvningssegenskaper. Mellan raderna kan man förstå att det kan finnas en brist på medvetenhet eller kunskap bland pedagogisk personal när det gäller att identifiera särskild begåvning hos små barn. De egenskaper som listas, såsom stor vokabulär och utvecklad humor, pekar på att särskild begåvning inte enbart handlar om traditionellt akademiska färdigheter som matematik, utan även om kommunikation, kreativitet och social förståelse. Citatet kan också antyda att det finns en risk att barn med särskild begåvning, om de inte identifieras tidigt, kan bli missförstådda eller inte utmanade tillräckligt i sin utbildning, vilket i sin tur kan påverka deras självkänsla och utveckling negativt.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av ”särskild begåvning” påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

Ovan citat erbjuder inga alternativa tolkningar till ”särskild begåvning”. När beskrivningar inte erbjuds alternativ går det att förstå detta i ljuset det som De los Reyes och Mulinari (2005) liknar vid kategorisering. Genom att individer sorteras och kategoriseras genom ensidig bedömning av egenskaper blir det förgivettagna gällande vad som är ”särskild begåvning” bekräftat och lever vidare via reproducering då tolkningen nyttjas i olika sammanhang. Ensidigheten gällande att begåvning endast likställs med hög kompetens kan bidra till att kategorier av befolkningen klassificeras olika hierarkiskt. Att identifiera normer bidrar till att normer blir möjliga att förändra. Att förändra normer kan bidra till att det förgivettagna vrids och vänds på till syfte för allas lika värde och inkludering (Palla, 2020). Här analyseras med

stöd i intersektionaliteten som utvecklades för att beskriva hur olika sociala diskrimineringsaxlar som kön, ras, klass, sexualitet, inte är separata eller ömsesidigt uteslutande utan överlappar och förstärker varandra (Crenshaw 1991). Då egenskaper överlappar och förstärker varandra kan en inbördes ojämlikhet uppstå mellan individer som tillhör samma kategori. Olika antal egenskaper till exempel kan bidra till hierarkisk-klassificering och ojämlikhet (Foucault, 2003).

I texten skriven av Blennow (Skolverket, 2023) går det att läsa följande:

Enligt Margrain behöver förskolepersonalen bemöta barn med särskild begåvning genom att erbjuda breddat och fördjupat lärande, ställa frågor på högre nivå och ge barnen möjlighet att arbeta med likasinnade. 2

I citatet framträder "särskild begåvning" som något som kräver en särskild pedagogisk inställning. Margrain, som nämns ovan, betonar att vanliga pedagogiska metoder kanske inte är tillräckligt utmanande eller engagerande för barn med särskild begåvning, vilket kan resultera i att deras potential inte fullt ut realiseras. Citatet säger att ett breddat och fördjupat lärande ger dem mer komplexa uppgifter och kunskaper än sina jämnåriga. Citatet framhäver även vikten av att ställa frågor på en högre nivå. Detta pekar på att barn med särskild begåvning ofta har en förmåga att tänka mer kritiskt, analysera och reflektera över information på ett djupare sätt.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av "särskild begåvning" påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

Utdraget förklarar hur förskolan förslagsvis kan bemöta "särskilt begåvade" i verksamheten. Med stöd i Läroplanens (Lpfö 18, 2018) definition av delaktighet analyseras på följande sätt. Langmann och Månsson (2016) låter förstå att underliggande föreställningar kring vad som är rätt går att likna vid normer. I citatet går det att finna föreslagna arbetssätt, framtagna efter vad som uppfattas vara det mest fördelaktiga för "särskilt begåvade". Riktlinjer som är formade efter förgivettagande tolkas påverka förskolans arbete med delaktighet, normer och lika värde. Det går att fundera kring vilka barn som inkluderas och vilka som hamnar utanför beroende på vad barnen uttrycker och visar.

5.3 ”Intellektuell begåvning”

”Intellektuell begåvning” förekommer 15 gånger i insamlad empiri. Den definition av ”intellektuell begåvning” som presenteras här är skriven av Stålnacke (Skolverket, 2023) och presenteras över tre citat. Citaten kommer från samma artikel.

En individ som har en förmåga som är avsevärt mycket starkare än vad som är typiskt, kan kallas särskilt begåvad inom det området. I litteraturen om särskilt begåvade barn i skolan beskrivs oftast intellektuell begåvning, som ibland delas upp i till exempel den matematiska och den språkliga domänen. Särskild begåvning inom ledarskap, musik och konst verkar hänga ihop med den intellektuella domänen, då personer som utmärker sig inom de senare områdena typiskt sett även har en intellektuell begåvning som ligger över genomsnittet (Cross & Coleman, 2005; Ruthsatz, Ruthsatz-Stephens, & Ruthsatz, 2014...)

... Även om det finns exempel på personer som är exceptionella inom en rad områden, är det mer vanligt att någon enstaka styrka sticker ut...

... Den intellektuella begåvningen innebär förmågan att använda sig av sitt tänkande och sin känslomässiga förståelse för att förstå, se hur saker hänger ihop och räkna ut vad som ska göras (t.ex. Gottfredson, 1997). Denna förmåga är starkt kopplad till förmågan att lära sig... 3

Mellan raderna framträder en bild av den ”intellektuella begåvningen” som inte enbart handlar om rena kognitiva prestationer. Istället betonas sambandet mellan tänkande och känslomässig förståelse. Citatet understryker att den intellektuella begåvningen inte bara handlar om att memorera fakta eller lösa matematiska problem, utan om en djupare förståelse av hur saker relaterar till varandra i en bredare kontext. Referenserna till andra domäner som ledarskap, musik och konst visar att intellektuell begåvning inte är isolerad till traditionellt akademiska fält. Citatet antyder att medan det finns individer som utmärker sig på många områden, är det mer vanligt att ha en specifik styrka. Slutligen betonar texten vikten av lärande i samband med intellektuell begåvning. Den presenterar en bild av begåvade individer som ständigt nyfikna, anpassningsbara och öppna för ny kunskap.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av ”intellektuell begåvning” påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

I citatet tolkas att ”intellektuell begåvning” tenderar att redogöras för på ett sätt som skapar föreställningen om att begreppet har en övergripande funktion inom domänen ”särskilt begåvade barn”. ”Intellektuell begåvning” uppfattas som ett förklarande begrepp till både ”särskilt begåvad” och ”särskild begåvning”. Stålnacke (2023) skriver att det förekommer individer som är ”intellektuellt begåvade” inom flera olika ämnen samtidigt. Avslutningsvis i citatet redogörs det för en sammanfattande definition av ”intellektuell begåvning” som

beskriver ett begrepp kopplat till förmågan att lära sig. Med normkreativitet (Alves, Ehrnberger, Jahnke och Wikberg Nilsson, 2016) går det att se den totala definitionen som normbärande. Genom att identifiera en grupp knuten till normen går det att föreställa förväntningar och vidare maktförhållande som uppstår baserat på vem som kan mest eller som utifrån appliceras med förbestämd mängd kunskap. Genom att identifiera normer går det också att motverka normer. Denna typ av identifiering möjliggör reflektion, som kan bidra till att lika värde och jämlikhet främjas (Bromseth & Darj, 2010).

Nedan citat är skrivet Mattson och Petterson (Skolverket, 2023). I exemplet nyttjas flera besläktade synonymer till ”intellektuell begåvning” för att förklara ”intellektuell begåvning” varför citatet anses relevant.

Särskild intellektuell begåvning kan förstås som en mycket god förmåga att tänka abstrakt och logiskt, kombinerat med ett gott minne och ett snabbt lärande. Men flera begåvningsmodeller menar att det även krävs icke-kognitiva förmågor. Exempelvis anger en ofta refererad begåvningsmodell att särskild begåvning realiseras då exceptionella förmågor inom ett specifikt område, kreativitet och motivation samspelar med varandra (Mönks, 2009). För att utveckla detta samspel behöver individen få stöd av sin omgivning. 4

I detta citat framställs ”intellektuell begåvning” inte enbart som en fråga om kognitiva färdigheter. Istället presenteras en mer nyanserad bild där både kognitiva och icke-kognitiva förmågor tas i beaktande. I citatet antyds vikten av den sociala miljön och hur den kan påverka en individs möjlighet att realisera sin begåvning. Citatet antyder att individens miljö, som familj, skola och vänner, har en avgörande roll i att uppmuntra och nära denna begåvning. En förståelse av begåvning som både mångfacetterad och beroende av samspel mellan individ och omgivning framkommer. Citatet understryker att särskild begåvning inte bara är något man "har", utan något som utvecklas och formas i relation till omvärlden.

I efterföljande text undersöks hur ovan definition av ”intellektuell begåvning” påverkar förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde.

Studerat ur normkritiskt perspektiv går det inledningsvis att fundera kring vilka individer som får utrymme att samspela med varandra och omgivningen om enbart barn som utifrån bedöms inneha ”särskilt intellektuell begåvning” enligt ovan citat, ska bli bemötta med stöd. Hur ska omgivningens stöd anpassas om individer som inte utåt visar exceptionella förmågor, ändå har rätt till den formen av utbildning? Genom att applicera en metod till syfte för tolkad inkludering,

sker kategorisering och exkludering beträffande de individer som inte upplevs passa in och vara korrekta.

5.4 Sammanfattning

I denna del redogörs det för slutsatsen av analysen och resultatet i relation till studiens syfte. I det efterföljande besvaras frågeställningarna:

- Hur framträder "särskilt begåvade barn" i Skolverkets kunskapsmaterial?
- Hur påverkar Skolverket förskolans arbete med normer, delaktighet och lika värde genom de definitioner av "särskilt begåvade barn" som förekommer i kunskapsmaterialet?

Resultatet visar hur "Särskilt begåvade barn" framträder i Skolverkets kunskapsmaterial enligt följande. "Särskilt begåvade barn" definieras i empirin utifrån sina kognitiva och sociala färdigheter. Normkritik understryker vikten av att erkänna och uppskatta denna variation utan att göra förutfattade meningar (Bromseth & Darj, 2010). Det nämns i empirin att dessa barn ofta överstiger sina jämnåriga i vissa färdigheter. Genom en normkritisk lins kan det vara problematiskt att jämföra individer, eftersom det kan leda till en hierarkisk syn där vissa färdigheter värderas över andra, tolkas ur Foucault (2003). Analysen tar upp hur samhället kategoriserar och skapar normer kring begåvning. De los Reyes och Mulinari (2005) poängterar farorna med sådana kategoriseringar. Normkritik skulle kunna uppmuntra till en reflektion över hur dessa kategorier och normer bildas och vilka konsekvenser de har. Diskussionen kring hur barn med "särskild begåvning" bör bemötas i förskolan tar upp vikten av inkludering och delaktighet. Analysen lyfter en djupare diskussion om vad "intellektuell begåvning" innebär. Det är inte bara en fråga om kognitiva färdigheter, utan även andra faktorer som motivation, egenskaper och kreativitet uppfattas spela roll. Langmann och Månsson (2016) skriver att normkritik skulle uppmuntra till att ifrågasätta traditionella synsätt på begåvning och även värdera icke-kognitiva färdigheter.

Här presenteras en konklusion kring hur Skolverket påverkar förskolans arbete med delaktighet, normer och lika värde genom de definitioner av "särskilt begåvade barn" som förekommer i

kunskapsmaterialet. Sammanfattningen presenteras genom ”intellektuell begåvning”, ”särskilt begåvning” och ”särskilt begåvade barn”.

I denna sammanfattning fokuseras hur barn med "intellektuell begåvning" eller "särskilt intellektuell begåvning" kan inkluderas i förskolans miljö och hur barnen ges möjlighet att interagera med andra barn och vuxna. Analysen understryker vikten av att individer får stöd från sin omgivning för att utveckla och maximera sina färdigheter och potential. Enligt empirin uppfattas detta främst gälla för barn som kan ha exceptionella förmågor inom specifika områden, och som behöver en anpassad lärmiljö för att trivas och utvecklas optimalt. Langmann och Månsson (2016) menar att det ur ett normkritiskt perspektiv är viktigt att ifrågasätta vilka som får detta stöd och vilka som inte får det. Är det enbart de barn som öppet visar exceptionella förmågor som får tillgång till resurserna? Vad händer med barn som kanske har dolda talanger eller behöver mer tid för att visa sina färdigheter? Genom att endast fokusera på de barn som redan visar tecken på begåvning, riskerar systemet att förbise och utesluta andra barn som också kan dra nytta av stöd och resurser. Sammanfattningsvis lyfts vikten av att erkänna och stödja "intellektuell begåvning" inom utbildningssystemet. Men att det kan vara lika viktigt att kritiskt granska dessa normer och säkerställa att alla barn, oavsett deras uppfattade förmågor, får en chans att trivas och nå sin fulla potential.

Här sammanfattas "särskild begåvning". Analysen belyser hur barn med "särskild begåvning" kan påverkas av samhällets förutfattade meningar och normer. Detta illustreras genom hur barnen kategoriseras baserat på ensidiga bedömningar av deras egenskaper. Enligt De los Reyes och Mulinari (2005) kan kategorisering leda till reproduktion av normer där vissa egenskaper ses som "normala" och andra marginaliseras. Ensidigheten i dessa normer kan skapa hierarkier i samhället. Analysen diskuterar också vikten av att barn med "särskild begåvning" ges möjlighet till delaktighet inom utbildningssystemet. Det understryks med att barnens behov och intressen bör vara grunden för undervisningen, vilket betonar vikten av att inkludera dem i beslutsfattandet. Det diskuteras också hur förskolans bemötande av dessa barn kan vara normerande, vilket kan påverka deras känsla av delaktighet och värde. Analysen argumenterar med stöd i Kumashiro (2002) för vikten av att bemöta alla barn med lika värde, oavsett om de har "särskild begåvning" eller inte. Det är nödvändigt att utmana och ifrågasätta rådande normer för att skapa en mer inkluderande och rättvis utbildningsmiljö där alla barn behandlas med lika värde.

6. Diskussion och slutsatser

I detta kapitel diskuteras undersökningen och metoden i relation till tidigare forskning. Diskussion kring resultatet och förslag till vidare forskning kommer till sist. Undersökningen i ovan text presenterade en djupgående insikt i begreppet "särskilt begåvade barn" och hur begreppets olika variationer kan problematiseras och förstås genom en normkritisk lins. Härnäst följer reflektioner och värderingar över det egna arbetet. Resultatet studeras ur olika vinklar och jämförs med hjälp av tidigare forskning.

Analysen gjordes genom olika variationer av begreppet "särskilt begåvade barn". Vilket inte var tänkt från början. Genom att nya variationer ständigt dök upp under arbetsprocessen blev det med stöd i tidigare forskningen, som uppfattades entydig, svårt att inte ta variationerna i beaktning, med tanke på de olikheter variationer möjliggör. Den normkritiska analysen framhäver att begåvning inte bör förstås på ett förutbestämt eller begränsat sätt. Genom att belysa att "särskild begåvning" och hög prestation inte alltid går hand i hand, betonar resultatet vikten av att inte endast värdera barn utifrån deras prestationer.

Begreppet "särskilt begåvade barn" har länge varit föremål för diskussion och debatt inom utbildningsvärlden. I den svenska förskolan har det varit ett mål sedan tidigt 1990-tal att sträva mot delaktighet och inkluderande utbildning för alla, oavsett deras egenskaper och förmågor (Skolverket, 2023). Salamancadeklarationen (UNESCO, 1994) markerade en viktig milstolpe genom att lyfta fram rätten till utbildning anpassad efter individens behov och betona vikten av att integrera alla barn i ett enhetligt utbildningssystem. Är det möjligt att "särskilt begåvade barn" riskerar att bli exkluderade om de inte passar in i traditionella definitioner baserade på kognitiva färdigheter? Finns det en risk att barn som har andra typer av talanger eller förmågor förbises? Skolverket uppfattas spela roll när det gäller att forma hur "särskilt begåvade barn" inkluderas och stöds inom utbildningssystemet. Därför kan det vara viktigt att hela tiden granska det material som Skolverket tillhandahåller förskolan och hur det kan påverka förskolans arbete med delaktighet, normer och lika värde för alla barn.

6.1 Mätt mot tidigare forskning om "särskilt begåvade barn"

Studien erbjuder en insikt i dynamiken kring begreppet "särskilt begåvade barn" och dess skiftande natur som avslöjats. Genom en normkritisk lins understryker den att traditionella,

statiska uppfattningar om begåvning riskerar att förminska dess verkliga mångfald och komplexitet. I kontrast betonar tidigare forskning historiska perspektiv, med särskilt fokus på den svenska förskolans strävanden och Skolverkets inflytande. Studien ger en bredare bild av hur samhället och institutioner kan bidra till exkludering baserat på traditionella begreppsdefinitioner. De explicita texterna av Westling Allodi (2014), Persson (2014) och Borland (2014) ger en akademisk djupdykning i ämnet. Sammantaget visar samtliga studier på en mångfacetterad diskussion kring "särskilt begåvade barn", där varje författare eller källa belyser olika aspekter av debatten.

6.2 Mätt mot tidigare forskning om normer, kategoriseringar och inkludering

Både Palla (2020) och Magnússon & Sims (2021) utforskar inkludering och normer inom pedagogik. Palla riktar in sig på hur den svenska förskolan har använt normer för att reglera barns beteenden, där de som inte följer normen ses som avvikande. Pallas lösning är en stark inkludering där alla känner sig behövda. Å andra sidan fokuserar Magnússon & Sims på utmaningar med att inkludera särskilt begåvade barn i skolklasser, pekades på risker att dessa barn kan osynliggöras eller missförstås.

Ovan pedagogiska debatt kompletteras med denna studies analys kring begreppet "särskilt begåvade barn". Denna analys ifrågasätter traditionella definitioner av begåvning, argumenterandes för en bredare förståelse som inte enbart fokuserar på prestation. Analysen är normkritisk, vilket innebär ett ifrågasättande av rådande uppfattningar. Historiska händelser, som Salamancadeklarationen, nämns också för att ge perspektiv på strävandet mot en inkluderande pedagogik. Sammantaget belyser dessa texter som tas upp i detta kapitel, vikten av att ständigt granska och utvärdera normer och inkluderingsstrategier inom utbildningssystemet. Texterna fokuserar på inkludering och normer inom det svenska pedagogiska systemet. De belyser utmaningar med att inkludera individer som avviker från rådande normer, specifikt "särskilt begåvade barn". Texterna understryker vikten av en bredare och mer inkluderande förståelse av begåvning och pedagogiska metoder.

6.3 Vidare forskning

Sammanfattningsvis är det viktigt att fortsätta diskutera och utforska begreppet "särskilt begåvade barn" inom förskolan och skolan. Genom att applicera normkritiska perspektiv och vara medvetna om de komplexa faktorer som påverkar hur vi definierar och behandlar barn kan vi arbeta mot en mer inkluderande och rättvis utbildning för alla. Det är inte nog att bara betona delaktighet och lika värde i teorin: vi måste även se till att dessa principer praktiseras i förskolans vardag menar jag. För att vidare utforska området "särskilt begåvade barn" inom förskola och utbildning finns förslag på forskningsmöjligheter. Dessa innefattar studier som inkluderar barns egna perspektiv, anpassade läroplaner och undervisningsmetoder. Med öppenhet och kreativitet, som Langmann och Månsson (2016) förespråkar, är det möjligt att ständigt ifrågasätta det förgivettagna.

Referenslista

Alvehus, Johan (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Upplaga 2
Stockholm: Liber

Borland, H James, Shaughnessy F, Michael & Moore, Tammy-Lynne (2014). A reflective conversation with James H Borland. *Gifted education international* 2014, VOL. 30(3)
Tillgänglig på internet: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0261429413491481>

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3 Stockholm: Liber

Bromseth, Janne (2010). Kapitel 1 förändringsstrategier och problemförståelser: från utbildning om den Andra till queer pedagogik. I: Bromseth, Janne & Darj, Frida (red) *Normkritisk pedagogik: makt, lärande och strategier för förändring*. Uppsala universitet

Crenshaw, K. W. (1991). Mapping the Margins: *Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color*. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299.
<https://doi.org/10.2307/1229039>

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. 1. uppl. Malmö: Liber

Dysthe, Olga (1996). *Det flerstämmiga klassrummet: att skriva och samtala för att lära*. Lund: Studentlitteratur

Englund, Tomas, Forsberg, Eva & Sundberg, Daniel (red.) (2012). *Vad räknas som kunskap?: läroplansteoretiska utsikter och inblickar i lärarutbildning och skola*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3
Stockholm: Liber

Foucault, Michel (2003). *Övervakning och straff: fängelsets födelse*. 4., översedda uppl. Lund: Arkiv

Habel, Ylva (2012). Rörelser och schattringar inom kritiska vithetsstudier. I: Hübinette, Tobias, Hörnfeldt, Helena, Farahani, Fataneh & León Rosales, René (red.) (2012). *Om ras och vithet i det samtida Sverige*. Tumba: Mångkulturellt centrum

Kumashiro Kevin (2002), *Trouling education – Queer Activism and Antioppressice Pedagogy*, New York/London: RoutledgeFarmer

Langmann, Elisabet & Månsson, Niclas (2016). Att vända blicken mot sig själv: En problematisering av den normkritiska pedagogiken. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, ÅRG 21 nr 1-2 2016 issn 1401-6788

Tillgänglig på internet: <https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/1425/1269>

Magnússon, Gunnlaugur & Sims, Caroline (2021). Inkluderingar och särskild begåvning. Förutsättningar och dilemman i rådgivande policydokument. *Utbildning & Demokrati 2021*, VOL 30/NR 1, 97-118. Tillgänglig på internet: <https://journals.oru.se/uod/article/view/1553/1183>

Mattson, Linda & Pettersson, Eva. (2023-10-14) ”Särskilt begåvade elever 2.1 Att undervisa särskilt begåvade elever” *Skolverket*.

Tillgänglig på internet:

<https://www.skolverket.se/download/18.5dfce44715d35a5cdfa2d41/1516017579465/Att-undervisa-sarskilt-begavade-elever.pdf>

Mattson, Linda & Pettersson, Eva. (2023-10-14) ”Särskilt begåvade elever 1.1 Inledning – att uppmärksamma de särskilt begåvade eleverna” *Skolverket*.

Tillgänglig på internet:

<https://www.skolverket.se/download/18.5dfce44715d35a5cdfa32be/1516017598803/inledning-sarskilt-begavade-elever.pdf>

Nilholm, Claes (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

Palla, Linda (2020). På tal om normer, identiteter och små mymlor som ska ledas [Elektronisk resurs] En essä med inslag av filosofi, (special)pedagogik och didaktik. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 25:1, 86-99

Tillgänglig på internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:diva-17392>

Patel, Runa & Davidson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan Lund: Studentlitteratur

Persson, S Roland (2014). Särbegåvning: Ett differentierat fenomen med sociala konsekvenser. *Socialmedicinsk tidskrift*. VOL 91/NR 2. Tillgänglig på internet: <https://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/1092/887>

Reimers, Eva, Bengtsson, Jenny & Hellman, Anette (2021). Inledning - förskolan som produkt och producent av normer. Reimers, Eva, Bengtsson, Jenny & Hellman, Anette (red.) (2021). *Normer i förskolan*. Första upplagan Malmö: Gleerups, ss 9–27.

Skolverket. (2018) *Läroplan för förskolan: Lpfö18*. Stockholm: Skolverket Tillgänglig på internet: <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>

SFS 2006:67 *Lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever*. Hämtad 14 oktober. 2023, från Riksdagen, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-200667-om-forbud-mot-diskriminering-och_sfs-2006-67/

Skolverket. (2023-10-14) ”Särskilt begåvade elever” <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sarskilt-begavade-elever>

Skolverket. (2023-10-14) ”Särskilt begåvade elever behöver stimulans och samhörighet” <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/sarskilt-begavade-elever-behoover-stimulans-och-samhorighet>

Stålnacke, Johanna. (2023-10-14). ”Särskilt begåvade elever 1.2 Särskilt begåvade barn i skolan” *Skolverket*. Tillgänglig på internet:

<https://www.skolverket.se/download/18.5dfce44715d35a5cdfa2d51/1516017579573/Sarskilt-begavade-elever-skolan.pdf>

Taefi, Nura (2009). Syntesen av ålder och kön: Intersektionalitet, internationell lag om mänskliga rättigheter och marginalisering av flicka-barn 1. *International Journal of Children's Rights* VOL 17/NR 2 2009.

Tillgänglig på internet: <https://brill.com/view/journals/chil/17/2/chil.17.issue-2.xml>

Unesco (1994). *The Salamanca Statement and Framework for action on special needs education: adopted by the World Conference on Special Needs Education; Access and Quality*. Salamanca, Spain, 7-10 June 1994. Unesco.

Vallberg Roth, Ann-Christine (2020). Flerstämmig didaktisk modellering. I: Vallberg Roth, Ann-Christine, Holmberg, Ylva, Löf, Camilla & Stensson, Catrin (red) *Didaktik -flerstämmig undervisning i förskolan*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Vygotskij, Lev Semenovič (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos

Widén, Pär (2019). Kapitel 10, Kvalitativ Textanalys. I: Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber

Westling, Allodi, Maria. (2023-10-14). ” Särskilt begåvade elever 1.5 Internationellt perspektiv på särskilt begåvade elever” *Skolverket*

Tillgänglig på internet:

<https://www.skolverket.se/download/18.5dfce44715d35a5cdfa2d4b/1516017579291/Internati-onellt-perspektiv-pa-sarskilt-begavade-elever.pdf>

Westling Allodi, Maria (2014). Förbjudet område? Utbildning och

kompetensutveckling om högbegåvade barns behov i skola och förskola. *Socialmedicinsk tidskrift*. VOL 91/NR 2.

Tillgänglig på internet: <https://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/1093/899>